

सम्पूर्ण प्रवासी नेपालीलाई नसमेटेको एनआरएन विधेयक

डा. हेम राज शर्मा

लामो समयको प्रतिक्षा पछि अन्तरिम व्यवस्थापिका संसदले गैरआवासीय नेपालीसम्बन्धी विधेयक पारित गरेको छ। विधेयकले विदेशमा बस्ने लाखौं नेपालीहरूलाई समेट्ने अपेक्षा गरिएको भए पनि त्यो हुन सकेन। यसले प्रवासमा रहेका नेपालीहरूको अत्यन्त सानो हिसालाई मात्र संबोधन गर्न सकेको छ।

गैरआवासीय नेपाली संघ (एनआरएन)को स्थापना कालको मुख्य उद्देश्य नेपालीहरूले विदेशमा आर्जन ठुलो परिणामको पूँजी भित्र्याउनु थियो। तर अहिले एनआरएन अभियान नयाँ सोचले अगाडी बढि रहेकोछ। त्यो हो, लगानीका अलावा विदेशमा सिकेको ज्ञान, सिप, र प्रविधीलाई मुलुक निर्माणमा सदुपयोग गर्ने तथा विश्वभर छरिएका नेपालीहरू बिच सञ्जाल स्थापना गर्दै आपसी भाइचारा बढाउने र प्रवासमा बस्ने नेपालीहरूको हक हित र समस्याका बारे संगठित भएर आवाज उठाउने तर सरकारले परिवर्तित सोचको आधारमा नभएर उही पुरानो लगानी भित्र्याउने सोचबाट प्रेरित भएर विधेयक ल्याएको छ।

हाल दक्षिण एशिया बाहेकका राष्ट्रहरूमा १५-१६ लाख गैर आवासीय नेपालीहरू रहेको अनुमान गरिएको छ। तर यी सबै नेपालीहरू ठुलो परिणामको पूँजी लगानी गर्न सक्षम छैनन। मध्यपूर्व र अन्य देशहरूमा श्रम गर्दै आएका दुई तिहाइको संख्यामा रहेका गैरआवासीय नेपालीहरूवाट भित्रीएको धन लगानीभन्दा पनि पारिवारिक गतिबिधिमा खर्चिनु पर्ने स्थिति छ। प्राय निम्न वर्गीय पृष्ठभूमि भएका यी नेपालीहरूको आर्जनबाट नेपालमा बस्ने परिवारका सदस्यहरू आश्रित छन्। एक परिवारमा औसत ४-५ जना सदस्य हुने कुरालाई आधार मान्ने हो भने करीव ४० लाख नेपालीहरूको रोजिरोटी धानिएको छ (भारत लगायत दक्षिण एशियामा रहेका नेपालीबाट आश्रित बाहेक)। राष्ट्रको अर्थतन्त्रमा यसरी प्रत्यक्ष सहयोग गर्दै आएका श्रमिक नेपालीहरूलाई पारित विधेयक “बेल पाकेर कागलाई हर्ष न विस्मात” जस्तो भएको छ। अन्य देशमा हुदै आएका प्रयोगहरू जस्तो भन्सार सुबिधा, विदेशमा आर्जन गरेको पुर्जो सहूलियत किसिमले स्वदेशमा पुर्याउने ब्यबस्था र एनआरएनले माग गरेको बिमा सुबिधा जस्ता श्रमिक नेपालीहरूसँग सरोकार राख्ने कुनै पनि बिषयलाई विधेयकले समावेश गरेको छैन। उल्टै एनआरएन हुनका लागि दुई बर्ष विदेशमा बसेको हुनु पर्ने नयाँ प्रावधानले छोटो समयको लागि रोजगारका लागि विदेशमा जाने अधिकांश नेपालीहरूलाई बेवास्था गरिएको छ।

विदेशमा कार्यरत राष्ट्र निर्माणको लागि आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्ती (डाक्टर, ईन्जिनियर, अनुसन्धारकर्ता, विधार्थी, योजनाकार र अर्थशास्त्री आदी) लाई अवसर र अनुकूल वातावरण तयार गरी नयाँ नेपाल निर्माणमा सरिक बनाउन सकिने प्रसस्त संभावनाहरू हुदा हुदै पनि विधेयक निर्माण गर्दा यस तर्फ सोचिएको छैन। यसको साथै विदेशमा अध्ययनरत बिध्यार्थीहरूलाई एनआरएनको परिभाषामा नसमेट्ने निर्णयले के प्रष्ट गर्छ भने प्रबिधि, ज्ञान र सिपको हस्तारणको अवधारणालाई सरकारले आत्मसाथ गर्न सकेको छैन।

विधेयक सम्पूर्ण पक्षलाई समेट्न नसके पनि विदेशमा बस्ने नेपालीलाई कानुनि मान्यता दिनु आफैमा स्वागत योग्य कुरा हो। साथमा एनआरएन कानुनी रूपमा नेपालमा संस्थाको रूपमा दर्ता हुन सक्ने नयाँ प्रावधानले एनआरएन सजिव संस्थाको रूपमा बिकसित गर्न र एनआरएनले अगाडी सारेको संगठित लगानीको अवधारणा कार्वान्यन गर्न सहयोगी हुने देखिन्छ। एनआरएनले अपेक्षा गरे जस्तै दोहोरो नागरिकता प्रणालीलाई लागु गर्न नसके पनि नेपाली नागरिकता त्यागेर बिदेशी नागरिक बनि सकेकाहरूलाई १० बर्षे भिसा सुबिधा प्रदान गरेर लगानीकर्तालाई प्रोत्साहन गरेको छ। तर यो सुबिधा कै कारणले मात्र लगानी भित्रिन सक्छ भन्ने प्रस्ट छैन किनभने भिसा सुबिधा कै कारणले लगानी गर्न

असमर्थ लगानीकर्ताको संख्या र पूँजीको स्पष्ट तथ्याङ्क न त सरकारलाई नै छ न त एनआरएनलाई नै। सरसर्ति हेर्दा अहिले एनआरएन अभियानमा नेतृत्व लिएका अधिकांशले विदेशी नागरिकता लिएका छैनन्। एनआरएनको गत साल जर्मनीको बोनमा भएको क्षेत्रिय सम्मेलनको तथ्याङ्कलाई आधार मान्ने हो भने बाहिर बस्ने नेपालीहरूले नेपालको विभिन्न क्षेत्रमा छ अरब भन्दा बढी लगानी गरि सकेका छन्। एनआरएनद्वारा अनुबन्धित मईखोला जलबिधुत परियोजना र निकट भविष्यमा शुरु हुन लागेको हाँडी खोला जलबिधुत परियोजनाको लगानी बिदेशमा बस्ने नेपाली नागरिकहरूको संलग्नता छ। त्यसैले सरकार र एनआरएनले नयाँ लगानीकर्तालाई उत्प्रेरण गर्नुको साथ साथमा यसरी भित्रिइ सकेका वा भित्रिने क्रममा रहेका लगानीको सुरक्षाको वातावरण तयार गर्न पनि ध्यान दिनु जरुरी छ।

निचोडमा भन्दा पारित विधेयक के देखाउछ भने बाहिर बस्ने नेपालीहरूलाई नयाँ नेपालको निर्माणमा कसरी समाहित गर्ने सकिन्छ भन्ने सरकारको स्पष्ट दृष्टिकोणको अभाव रहेको पाइन्छ। एनआरएनले पनि सरकारलाई यस तर्फ स्पष्ट बाटो देखाउन असमर्थ भएको देखिन्छ। आगामी अक्टोबरमा हुन लागेको एनआरएनको तेश्रो विश्व सम्मेलनमा यस बारे बृहत रूपमा छलफल गरी नयाँ नेपालमा बिदेशमा बस्ने नेपालीहरूको भुमिका के हुने स्पष्ट हुने अपेक्षा गरिएको छ।

(लेखक एनआरएन जापानका निवर्तमान राष्ट्रिय संयोजक र हाल बेलायतको युनिभर्सिटी अफ लिभरपुलमा प्राध्यापन पेशामा छन्।)

सम्पूर्ण प्रवासी नेपालीलाई नसमेटेको एनआरएन विधेयक, नेपाल समाचार, बेलायत, २००७ अगष्ट,
http://www.nepalsamachar.com/?p=dristicone&news_id=667